

**Problēmas un risinājumi
RDA- Resursu apraksta un
piekļuves
(*RDA Resource description and access*)
terminu vārdnīcas
sagatavošanā latviešu valodā**

Inta Virbule
06.10.2017.

Valoda un terminu darināšana

Priekšroka svešvārdiem, piemēram,

- ✓ Jo tā tulkot, ir ātrāk un vienkāršāk.
- ✓ Tie ir parocīgi tulkošanā.
- ✓ Ja aizgūstamais vārds ir starptautiski izplatīts, tam ir zināmas priekšrocības.
- ✓ Tie vieglāk atpazīstami.

Trūkumi, kādus rada svešvārdi

- ✓ Liels skaits svešvārdu padara tekstu nesaprotamu un tulkojumu par formālu, kā dēļ teksta saturs netiek precīzi uztverts
- ✓ Svešvārdi pakāpeniski izstumj no lietojuma mūsu pašu valodas vārdus, tādējādi zaudējam savas valodas bagātību un krāsainību
- ✓ Daudziem vieniem un tiem pašiem dažādās valodās izplatītiem aizguvumiem ir atšķirīga nozīme, tos lietojot, saturs tiek izkropļots

Secinājums –

vārdi aizgūstami ar saprātu un ar mēru. legūs gan teksta skaidrība, gan valodas nākotne.

RDA (Resource description and access – Resursu apraksts un piekļuve)

RDA ir datu elementu pakete, tās ir vadlīnijas un norādījumu kopums, kas palīdz izveidot bibliotēku un kultūras mantojuma resursu metadatus, saskaņā ar starptautiskiem lietotāju modeļiem.

RDA ir jauns datu veidošanas standarts, ar jaunu filozofiju un attieksmi.

RDA noteikumi ir veidoti, pamatojoties uz Angļu – amerikāņu katalogizācijas noteikumiem (*AACR*) un katalogizācijas tradīcijām.

Standarti, ko izmanto izstrādājot *RDA*

- ✓ Starptautiskais standartizētais bibliogrāfiskais apraksts (*International Standard Bibliographic Description (ISBD)*)
- ✓ MARC 21 Bibliogrāfisko datu formāts (*MARC 21 Format for Bibliographic Data*)
- ✓ MARC 21 Autoritatīvo datu formāts (*MARC 21 Format for Authority Data*)

Galvenais noteikums *RDA* izstrādē, ir tā savietojamība ar Starptautiskās Bibliotēku asociāciju un institūciju federācijas (*International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA)*) izstrādātajiem bibliogrāfisko un autoritatīvo datu konceptuāliem modeļiem:

- ✓ Funkcionālās prasības bibliogrāfiskajiem ierakstiem (*Functional Requirements for Bibliographic Records (FRBR)*), Funkcionālās prasības bibliogrāfiskajiem ierakstiem. Bibliotēku norāžu modelis (*Functional Requirements for Bibliographic Records, Library Reference Model (FRBR LRM)*) - konsolidācija hierarhiskā struktūrā
- ✓ Funkcionālās prasības autoritatīviem datiem (*Functional Requirements for Authority Data (FRAD)*)
- ✓ Funkcionālās prasības priekšmetu autoritatīvajiem datiem (*Functional Requirements for Subject Authority Data (FRSAD)*)

RDA vārdnīca

RDA Glossary

- ✓ *RDA* noteikumi un vārdnīca ir paredzēti lietošanai starptautiskā kontekstā.
- ✓ Bez vienotas terminoloģijas un izpratnes nav iespējama ne apmācība, ne *RDA* ieviešana, vārdnīcai būs liela nozīme Latvijas bibliotekāru ikdienas darbā.
- ✓ Jāievēro latviešu valodas īpatnības un angļu valodā izteikto terminu savstarpēja jēdzieniska atbilstība, neizvirzot par mērķi obligāti panākt arī leksisku vienādību.
- ✓ Terminu un skaidrojumu tulkojumiem jābūt viegli uztveramiem, lai nebūtu jālieto plaša skaidrojošā tekstuālā daļa.
- ✓ *RDA* terminu un skaidrojumu vārdnīcā ir sastopami termini un to skaidrojumi no *AACR2*, *ISBD*, kā arī daudzi jauni līdz šim šajos dokumentos un arī citos standartos neizmantoti termini.

RDA vārdnīca

Piemēri

Alternative Title - **Alternatīvais nosaukums**

The second part of a title proper that consists of two parts (each of which has the form of an independent title), joined by a word such as "or" or its equivalent in another language.

Divdaļīga pamatnosaukuma otrā daļa, kas savienota ar saikli „jeb/vai”, vai ar tā ekvivalentu citā valodā. (AACR2)

Aluminium - **Alumīnijs**

A base material of non-magnetic metal, usually alloyed, that is ductile and malleable with a lustre that ranges from grey to silver.

Viegls, mīksts, sudrabbalts metāls, kas labi vada siltumu un elektrību. (Svešvārdu vārdn., 2008.)

Extent – **Apjoms**

The number and type of units and/or subunits making up a resource.

Resursu veidojošs vienību un/vai apakšvienību skaits un veids.

(ISBD)

RDA vārdnīca

Piemēri

Publisher - Izdevējs

Persona, dzimta/ģimene vai institūcija, kas atbildīga par resursa izdošanu, publicēšanu vai izlaišanu.

Manufacturer - Ražotājs

Persona, dzimta/ģimene vai institūcija, kas atbildīga par resursa publicējamās formas drukāšanu, pavairošanu, salikšanu, u.tml.

Giant print – Lielizmēra iespiedums

Extra large print – Īpaši liela izmēra iespiedums

Super large print – Ļoti liela izmēra iespiedums

Unmediated - Tiešsuztveres vide

Glabāšanas vide saturam, kas uztverams tieši ar cilvēka maņu orgāniem, neizmantojot starpniekierīces.

Preliminary – Pirmdati

Autoritatīvā piekļuves punkta identificēšanas statuss - kad dati tiek veidoti bez tiešas fiziskas pieejas resursam.

Pastāvēs, kas pārvērtīsies.

(J. Rainis)

Paldies par uzmanību!

Inta Virbule

Datu un zināšanu pārvaldības nodaļa

Datu standartizācijas eksperte

e-pasts: inta.virbule@lnb.lv